

Üleskutse endokriinsüsteemi häiriva ja PFAS-e eraldava pestitsiidi flufenatseeti keelustamiseks

Lugupeetud minister,

kutsume teid üles **toetama pestitsiidide toimeaine flufenatseeti keelustamist**. Euroopa Toiduohutusamet (EFSA) on hiljuti järeldanud, et flufenatseet on **endokriinsüsteemi häiriv aine**, mis mõjutab kilpnäärme talitlust ning võib kahjustada aju arengut, seades ohtu eriti rasedad naised ja vastsündinud. Seetõttu on flufenatseet ohtlik aine, mis ei vasta pestitsiidimääruse 1107/2009 heakskiidukriteeriumidele ja tuleks keelustada.

Flufenatseet kuulub per- ja polüfluoroalküülühendite (PFAS) gruppi, mida nimetatakse "igavesteks kemikaalideks" nende püsivuse tõttu. See on ka oluline trifluoräädikhape (TFA) allikas, mis on ülipüsiv PFAS ja mida on avastatud Euroopa põhjavees, joogivees ja isegi puutumata veekogudes üle kogu Euroopa¹. **4. ja 5. detsembril toimuval toiduahela ja loomatervishoiu alalise komitee (SCoPAFF) koosolekul** avaneb oluline võimalus tegutseda keskkonna ja inimeste – eriti haavatavate gruppide nagu väikelapsed – huvides. Kutsume teid üles taotlema ja toetama selle ohtliku aine viivitamatut keelustamist toidutootmises. Käesolevas kirjas esitame argumendid flufenatseeti keelustamise toetuseks nii ELi kui ka riiklikul tasandil.

Kuigi flufenatseet kiideti esmakordselt heaks jaanuaris 2004 kümneaastaseks perioodiks, on selle riskihindamine viibinud, mistõttu on selle kasutusluba pikendatud kuni 2025.a juunini, hoolimata üha täienevatest tõenditest selle toksilisuse kohta. Flufenatseet on praegu lubatud 25 liikmesriigis (sh ka Eestis) peamiselt talviljade nagu nisu, rukis, spelta ja oder kasvatamisel.

27. septembril 2024 avaldas EFSA oma riskianalüüsi eksperthinnangu järeldused², milles rõhutatakse, et flufenatseet vastab inimeste sisesekretsioonisüsteemi (endokriinsüsteemi) häireid põhjustavate ainete kriteeriumitele. Flufenatseet muudab kilpnääret stimuleeriva hormooni taset, põhjustades muutusi kilpnäärme kaalus ja histopatoloogias. Need kilpnäärmehormoonide taseme muutused võivad selgitada arengut mõjutavat neurotoksilisust, mida täheldati varasemas loomkatses. Seetõttu võib flufenatseet mõjutada aju arengut raseduse ajal ja varastel eluetappidel, kujutades endast suurt ohtu haavatavatele gruppidele. Need murettekitavad järeldused kehtivad ka looduslike imetajate kohta, kes ainega kokku puutuvad. Seetõttu tuleks flufenatseet keelustada vastavalt ELi pestitsiidimäärusele, mis sätestab, et inimestele ja/või sihtrühma mittekuuluvatele organismidele endokriinsüsteemi häireid põhjustavat ainet ei tohi heaks kiita (Artikkel 4(1), samuti punktid 3.6.5 and 3.8.2 Lisas II).

EFSA järeldused tõstatavad täiendavaid murekohti, sealhulgas selle kohta, miks tarbijate riskihindamise lõpuleviimine ebaõnnestus ja teatud metaboliitide, nagu TFA, mis on PFAS-pestitsiidide levinud metaboliit, toksikoloogiline mõju käsitlemata on jäetud.

1 PAN Europe, TFA in Water: Dirty PFAS Legacy Under the Radar, [May 2024](#).
PAN Europe, TFA: The Forever Chemical in the Water We Drink, [July 2024](#).

2 European Food Safety Authority, Peer review of the pesticide risk assessment of the active substance flufenacet, September 2024, [DOI: 10.2903/j.efsa.2024.8997](#).

Kuigi EFSA ei ole viimast punkti nimetanud "punaseks lipuks", mis takistaks flufenatseeti kasutusloa uuendamist, on selle laguprodukt **TFA veel üks kriitiline põhjus, miks see aine tuleb keelustada**. Flufenatseet vastab OECD PFAS-i määratlusele. Lisaks sellele, et see on püsiv, laguneb see TFA-ks, mis on ülipüsiv PFAS ja saastab veevarusid kogu Euroopas, sealhulgas mineraalvett ja puutumata veekogusid. See on äärmiselt murettekitav, kuna tõendeid TFA toksilisuse kohta tuleb aina juurde. Praegu on TFA kohta tehtud ettepanek määrata selle klassifikatsiooniks "reproduktiivtoksiline" kategoorias 1B, väga püsiv ja väga liikuv (vPvM) ning püsiv, liikuv ja toksiline (PMT) aine. Need ohtlikkuse klassifikatsiooni ettepanekud muudavad TFA toksikoloogilisest seisukohast „oluliseks metaboliidiks”³. Juba praegu ületab TFA kontsentratsioon põhjavees märkimisväärselt „oluliste metaboliitide” seaduslikku piirmäära 0,1 µg/L. EFSA järeldustes leiti, et flufenatseeti kasutamine põhjustaks taseme ületamist mitte ainult oluliste metaboliitide kategoorias, vaid isegi mittetoksiliste metaboliitide (toksikoloogiliselt ebaoluliste) osas, mille piirmäär on 100 korda kõrgem (10 µg/L)⁴.

Võttes arvesse neid tõendeid, on selge, et flufenatseet ei vasta pestitsiidimääruse nõuetele, mis sätestab, et pestitsiidid ei tohi *"mõjutada otseselt ega kaudselt, sh joogivee kaudu, inimeste tervist, sealhulgas haavatavate gruppide tervist, ega loomade tervist"* ning *"ei tohi mõjuda keskkonnale ebasoodsalt"* (artikkel 44). Seetõttu kutsume teid üles toetama **flufenatseeti viivitamatut keelustamist ELis, ilma üleminekuperioodi või ajapikendusteta**, eelseisval ELi SCoPAFFi kohtumisel 4. ja 5. detsembril. Lisaks tuleb **kõik flufenatseeti sisaldavate toodete riiklikud load tühistatada** ootamata ära eelseisvate Euroopa arutelude tulemusi. Pestitsiidimäärus annab liikmesriikidele seadusliku aluse vaadata läbi ja tühistada luba igal ajal, kui on viiteid sellele, et pestitsiidi kasutamine ei ole enam ohutu (artikkel 44), ning rõhutab, et pestitsiidimääruse **eesmärk tagada inimeste tervise, põhjavee ja keskkonna kõrgetasemeline kaitse on tähtsam kui põllumajandustootluse suurendamine**⁵.

Täname võimaluse eest see oluline teema tähelepanu alla tõsta.

Heade soovidega,

Marilyn Eessalu, Eesti Roheline Liikumine, tegevjuht

Aleksei Lotman, põllumajandus-keskkonnaekspert

3 Directorate-General for Health and Food Safety, Guidance Document on the assessment of the relevance of metabolites in groundwater of substances regulated under Regulation (EC) No 1107/2009, [Sanco/221/2000 – rev.11](#).

4 Under the Pesticide Regulation, a substance must not be approved if its relevant metabolites contaminate groundwater above the 0.1 µg/L limit set by the Water Framework Directive. EFSA's conclusions show TFA levels of over 0.75 µg/L for all flufenacet uses, and in some cases, more than 10 µg/L.

5 Confirmed by Case C-162/21, paragraph 48